

Asia: VN/1364/2021

Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista yleisesti?

Suomen Kuntaliitto kannattaa strategialuonnoksessa esitettyjä tavoite- ja toimenpidelinjauksia alla ehdotetuilla muutoksilla ja huomioilla.

Kulttuuriperintöstrategiassa on tunnistettu laaja-alaisesti kulttuuriperinnön mahdollisuudet yhteiskunnan muutosvoimana kestävyysaasteiden ratkaisemisessa. Kestävyyden eri osa-alueita on huomioitu hyvin, erityisesti sosiaalisen kestävyuden ulottuvuus ja yhteiskunnan moninaisuus.

Luonnoksessa voisi silti mainita laajemminkin vähemmistöjä, joille kulttuuriperinnöllä on erityinen merkitys.

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista oman toimialanne tai tehtävänne näkökulmasta?

Suomen Kuntaliitto edustaa kuntia ja kuntataustaisia toimijoita. Kulttuuri-perintöstrategian tavoitteet ja toimenpiteet liittyvät kuntiin opetuksen, kulttuuritoiminnan kysymyksistä kaavoitukseen ja ilmastotoimiin sekä lähi-demokratian ja väestön hyvinvoinnin edistämiseen.

Kuntien toimintaympäristössä tapahtuu iso muutos 1.1.2023 alkaen, jonka jälkeen sivistystoimialasta tulee kuntien suurin toimiala. Kulttuuriperintö-strategian kannalta on tärkeää tunnistaa alueiden ja paikallisyhteisöjen erilaisuus, väestön kulttuuritaustojen ja kulttuuristen kysymysten moninaisuus, toisaalta myös perinteisen kaksikielisyyden ja suomenruotsalaisen kulttuurin edistämisen tärkeys myös 2030.

Yhteiskunnan polarisoituminen sekä maailmanpolitiikan tilanne eivät nosta yksin positiivisella tavalla kulttuuriperintöön liittyvien kysymysten merkitystä. Tätäkin puolta on strategialuonnoksessa rakentavasti tuotu esille.

Kunnissa edistetään YK:n agenda 2030 mukaisia kestävään tulevaisuuteen liittyviä osa-alueita. Kestävyys on keskeinen arvo myös kulttuuriperinestrategiassa. Kulttuuriperinnön nähdään tarjoavan monia ratkaisuja kestävään tulevaisuuden rakentamiseksi ml. myös taloudellisen potentiaalin hyödyntäminen kestävällä tavalla esimerkiksi matkailussa.

Tärkeää on varmistaa erityisesti julkisten toimijoiden (valtio ja kunnat) toimesta, että oikeus kulttuuriperintöön Suomessa toteutuu maan eri osissa ja eri väestöryhmissä. Tämän onnistumisessa tarvitaan riittävät resurssit perustoimintaan ja osaamisen ylläpitämiseen.

Alueelliseen ja sosiaaliseen eriytymiseen tarvitaan aktiivisia toimia kulttuuriperinnön saatavuuden, käytön ja säilyttämisen kysymyksissä. Digitaalisuuden mahdollisuuksiin on strategialuonnoksessa ansiokkaasti kiinnitetty huomiota sekä kulttuuriperinnön mahdollisuuksiin vahvistaa paikallisyhteisöjen yhteisöllisyyttä ja sosiaalista kestävyttä.

Strategialuonnoksessa on paljon toimenpide-ehdotuksia. Kannatamme ehdotusten kriittistä läpikäymistä ja yhdistämistä, jotta se tukee tulevan toimeenpanosuunnitelman valmistelua.

Kommenttinne lukuun 5.1

Suomen Kuntaliitto kannattaa ehdotuksia seuraavilla muutoksilla. Ehdotamme toimenpiteiden yhdistämistä ja seuraavia muotoiluja ao. toimenpiteisiin:

- Kulttuuriperintöön liittyvien jännitteiden ja ristiriitojen käsittelyssä hyödynnetään joustavasti jo olemassa olevia sekä kehitetään uusia toimintamalleja ja materiaalia toimijoiden käyttöön (s.27).
- Kulttuuriperinnön käytettävyyttä edistetään varmistamalla kulttuuriperintöpalveluiden ja -sisältöjen saatavuus koko maassa (s.28).

Kommenttinne lukuun 5.2

Suomen Kuntaliitto kannattaa ehdotuksia seuraavilla muutoksilla:

- Kulttuuriperintöalan toimijat edistävät kestävä elämäntapaa arjen ratkaisuihin esimerkiksi erilaisia sisältöjä ja tietoa tuottamalla ja niitä välittämällä (s.32).

- Kulttuuriperintöalan politiikkatoimissa ja rahoitusinstrumenteissa otetaan huomioon kestävyden eri osa-alueet (s.34).

Kommenttinne lukuun 5.3

Kulttuuriperintö, oppiminen ja osaaminen ja tutkimus on kulttuuriperinnön saavutettavuuden ja osallisuuden näkökulmasta keskeinen luku koko strategiassa.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota, että kulttuuriperinnön vahvistaminen nähdään toteutuvan ennen kaikkea vahvistamalla opetussuunnitelman perusteasiakirjoja, jotka on juuri uudistettu. Strategiassa olisi hyvä tunnistaa ensisijaisesti muut hyvät tavat vahvistaa osaamista. Kulttuuriperintösisältöjä, yhteistyötä ja osaamista voidaan edistää tuottamalla laadukasta tukimateriaalia, jota varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäjät voivat hyödyntää paikallisesti soveltuvalla tavalla. Tukimateriaalia olisi oltava saatavilla sekä suomeksi että ruotsiksi, sekä vähemmistökielillä.

Sivulla 38 esitelty kulttuuriperintökasvatus jää irralliseksi muusta kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Kuvataanko kulttuuriperintökasvatuksen käsitteellä kulttuuriperinnön opetusta ylipäätään osana eri-ikäisten formaalia ja informaalia opetusta, vai jotakin muuta? Aiemmin on sivulla 37 hyvin kuvattu, miten kulttuuriperintöä tarkastellaan opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Lisäksi on tuotu hyvin esille kulttuuriperinnön omaehtoisen harrastamisen ja informaalin oppimisen tärkeys.

Kuntaliitto kannattaa luvun ehdotuksia alla olevilla muutoksilla. Ehdotamme toimenpiteiden yhdistämistä ja lyhentämistä seuraavalla tavalla:

- Kulttuuriperinnön sisältöjen ja osaamisen hyödyntämisen mahdollisuuksia varhaiskasvatussuunnitelman ja opetussuunnitelman perusteiden, tutkintojen perusteiden toteuttamisessa sekä muissa koulutuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämistoimissa vahvistetaan (s.38).
- Kulttuuriperintöä koskevien sisältöjen, pedagogisten materiaalien ja menetelmien ja oppimateriaalien tarjontaa ja käytettävyyttä lisätään (s.38).
- Keskeisten kansallisten, alueellisten ja paikallisten digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen pitkäaikaisesta ja pysyvästä säilyttämisestä huolehditaan (s. 41).

Kommenttinne lukuun 5.4

Kulttuuriperinnön taloudellisten resurssien turvaaminen tulee olla ehdotettua suuremmassa roolissa strategiassa.

Julkisen talouden säästöpainet lisääntyvät ja se tulee vaikeuttamaan kulttuuriperintöstrategian toteuttamista tulevina vuosina. Valtioneuvoston tulevassa periaatepäätöksessä, on kyettävä jo huomioimaan nykyisten voimavarojen turvaamisen tärkeys ja tunnistettava uusien resurssien tarve strategiaan sisältyvien tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Suomen Kuntaliitto kannattaa ehdotuksia seuraavilla täsmennyksillä: Tavoitteissa vuodelle 2030 on tärkeää todeta suoremmin, että

- Kulttuuriperinnön julkinen rahoitus on vahvistunut niin, että kansallisen kulttuuriperintöstrategian tavoitteita ja toimenpiteitä voidaan toteuttaa (s. 42).

Mikä on näkemyksenne strategian yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista?

Strategialuonnoksessa on tunnistettu kulttuuriperinnön yhteiskunnallisia vaikutuksia ja mahdollisuuksia monipuolisesti. Kiitettävää on, että asiakirjassa on huomioitu muita, samoja tavoitteita edistäviä opetus- ja kulttuuri-ministeriön (okm) hallinnonalan strategioita.

Taloudellisten vaikutusten osalta luonnosta on tarpeen jäməkittää. Strategialuonnos sisältää tavoitteita ja toimenpiteitä, joista eri tahoille aiheutuvia taloudellisia kustannuksia tulee huomioida jo valtioneuvoston periaatepäätöksessä, eikä vasta toimeenpanosuunnitelman laadintavaiheessa. Jotta riittäviin resursseihin saadaan poliittinen sitoutuminen ja lisäkustannuksiin voidaan varautua tulevissa hallitusohjelmissa ja valtiontalouden määrärahoissa.

Sivulla 49 ole listaus lisäresurssia vaativista toimenpiteistä ei ole riittävä. Strategiaan olisi syytä lisätä liite kulttuuriperinnön nykyisistä, keskeisistä määrärahoista valtion talousarviossa. Tavoitteita ja toimenpiteitä on helpompi arvioida, jos on jonkintasoinen kuva siitä, millaisista taloudellisista voimavaroista kulttuuriperintöalalla on valtion talousarviossa kyse.

Kuntien rooliin ja tehtäviin viitataan strategiassa monessa kohdin, mutta taloudellisten resurssien huomioiminen on tältä osin jäänyt vähäiseksi. Okm:n hallinnonalan suora tuki kuntien kulttuuritoiminnan eri osa-alueisiin ml. kulttuuriperinnön ylläpitämiseen ja paikallista identiteettiä tukevaan toimintaan ei ole vuosiin juuri kasvanut. Kunnille annettuja lakisääteisiä tehtäviä kuten kulttuuritoiminnan järjestäminen ei voida jättää kuntien oman rahoituksen varaan.

Mahdolliset muut strategiaehdotusta koskevat huomionne.

Ei ole.

Strategian valmistumisen jälkeen on tarkoitus laatia erillinen toimeenpanosuunnitelma. Pidättekö tätä tärkeänä? Jos kyllä, niin miksi?

Kyllä. Suomen Kuntaliitto kannattaa realistisen toimeenpanosuunnitelman laatimista kahta seuraavaa hallituskautta varten.

Toimeenpanosuunnitelmassa on huomioitava toimenpiteiden tarkemman kuvauksen ohella myös niiden vaatimat taloudelliset ja muut resurssit.

Millaisia osallistamisen tapoja haluaisitte toimeenpanosuunnitelman laatimisessa käytettävän?

Esimerkiksi teemakohtaisia työpajoja ja keskustelutilaisuuksia.

Millaisena näkisitte oman tai edustamanne tahon roolin strategian toimeenpanossa?

Suomen Kuntaliitto haluaa olla mukana toimeenpanosuunnitelman laadinnassa.

Kunnat on tärkeää ottaa mukaan kulttuuriperintöstrategian toimeenpanon suunnitteluun, mikäli kuntien halutaan sitoutuvan sen tavoitteiden toteuttamiseen.

Selkee Johanna

Suomen Kuntaliitto ry - Suomen Kuntaliitto ry, hyvinvointi- ja sivistisyksikkö